

דף נד

קב. האם יום טוב הראשון של חג יכול לחול בערב שבת?

מבואר בגמרא שהדבר שנוי במחלוקת תנאים; לדברי 'אחרים' אין בין עצרת לעצרת ובין ראש השנה לראש השנה אלא ארבעה ימים בלבד [ובשנה מעוברת – חמשה], שסדר החדשים המלאים והחסרים קבוע ואין מעברים את החדש לצורך. ולדבריהם יום טוב ראשון של חג יכול לחול באחד בשבת (וכן נוקט התנא של משנת שבת ותנא דברייא). אבל חכמים חולקים וסוברים שדוחים את קביעות החודש בענין שלא יצא יום הכפורים ביום ראשון – הלכך לעולם לא יחול יום טוב ראשון של חג בערב שבת.

א. כתבו התוס' (עפ"י ערכין ט) שגם לדעת אחרים, היו צריכים אחת לכמה שנים לעבר את החודש לצורך השתוות יום ראש חדש עם מולד הלבנה. ויש חולקים (ע' בפירוש רבנו חננאל כאן. וכבר תמה התור"ד (בשבת פז): מהסוגיא בערכין. וע' באור שיטתו בספר בית ישי כט).

ב. אין הלכה כאחרים. (ע' פירוש המשנה לרמב"ם מנחות פרק יא; מנחת חינוך שט,א; חזון איש קמא,ז).

דפים נד – נה

קג. א. מה היו עושים במקדש כדי להודיע שהוקבע ראש חדש בזמנו?
ב. איזה שיר היו אומרים במקדש בראש חדש שחל להיות בשבת?

א. רבי יוחנן אמר שלכך שיר של ראש חדש דוחה את של שבת – כדי לידע שהוקבע ראש חדש בזמנו (כ"מ בתוס', שאף לפי המסקנא זהו הטעם לדחיית שיר של שבת).
וכן היו נותנים חלבי קרבנות המוספים של ראש חדש תחת כרכוב המזובה ולמטה, כלומר בחצי העליון של הכבש (מפני חשיבותן. רש"י ורישב"א), שלא כחלבי תמידים ושאר מוספים שהיו ניתנים מחציו ולמטה – כדי לידע שהוקבע ר"ח בזמנו (שלא יגמגם לב אדם עליו מפני שחידוש הלבנה אינו נראה לרוב בני אדם. רש"י).

ב. למסקנת הגמרא, ראש חדש שחל להיות בשבת – שיר של ר"ח דוחה שיר של שבת. [ולדברי רב אחא בר חנינא (כתירוץ רב ספרא) היו אומרים את שניהם אלא שמקדימים את של ראש חדש. ונדחו דבריו].
א. מלשון רש"י (נה. ד"ה מה) מדקדקים אחרונים שרק בשיר של מוספים היו אומרים שיר של ראש חדש, אבל לא בשני התמידין (ע' טורי אבן ר"ה ל: מנחת חינוך שיב,ג).
ב. יום טוב שחל להיות בשבת, פשוט שאומרים במוספים שיר של שבת שהוא תדיר. ורק בראש חדש נדחה שיר של שבת כדי לפרסם שיום ראש חדש (מנחת חנוך שיב,ד; לקוטי הלכות. ולענין שיר בתמידין ביו"ט – ע' בטו"א ומנ"ח שם שתי דרכים).

דף נה

קד. א. איזה שיר היו אומרים בכל יום מימי חול המועד סוכות?
ב. איזה יום מזכירים בתפילת המוספים (ובקריאת התורה) בחול המועד סוכות בחוץ-לארץ?

א. בחולו של מועד של חג הסוכות, בראשון היו אומרים הבו לה בני אלים. בשני – ולרשע אמר אלקים. בשלישי – מי יקום לי עם מרעים. ברביעי – בינו בערים בעם. בחמישי – הסירותי מסבל שכמו. בששי – ימוטו כל מוסדי ארץ. וסימנך הומבה"י – כדברי רב ספרא. רב פפא מחליף ומקדים 'הסירותי' ל'בינו' ונתן סימן הומבה"י. חלה שבת באחד מהם – 'מוטו' (– האחרון) יידחה.

ב. בחו"ל שעושים שני ימים טובים, ביו"ט שני אומרים בתפילה ובקריאה ובחמשה עשר... ואין מזכירים 'ביום השני' (גאונים. וכ"מ ברש"י). בימי חול המועד נחלקו אמוראים; אביי אמר, ביום ראשון של חוה"מ אומרים 'ביום השלישי' ושני יידחה. ורבא אמר: אומרים 'ביום השני' ולמחרת 'ביום השלישי' וכן הלאה, ושביעי יידחה, שביום ערבה אומרים 'ביום הששי' ובשמיני עצרת 'ביום השמיני' [וכן סייעוהו מדברי הברייתא לענין שיר של יום]. אממר התקין בנהרדעא לדלג. כלומר ביום ראשון של חוה"מ אומרים 'ביום השני' ו'ביום השלישי', וכן בשאר הימים, עד שבשביעי אומר 'ביום השישי' ו'ביום השביעי'. [ובשמיני עצרת מזכיר רק 'ביום השמיני'].

א. וכן בקריאת התורה אומרים את שניהם. רש"י כתב שהעולה הרביעי הוא הקורא את שני הימים [וכן המפטיר בשבת שבתוך המועד], ואילו שלש העולים הראשונים אין מקפידים בקריאתם, אלא שנוהגים ששנים הראשונים קוראים שני ספיקי היום (כל אחד קורא יום אחד), והשלישי קורא בפרשת יום המחרת. [וביום השביעי, העולה הראשון קורא 'ביום החמשי', השני 'ביום הששי', השלישי 'ביום השביעי' והרביעי 'ביום הששי וביום השביעי' (כן המנהג המובא ברמ"א – תרסג, א)].

והתוס' כתבו שהראשון קורא ביום א' דחוה"מ 'ביום השני', השני קורא 'ביום השלישי', השלישי חוזר וקורא 'ביום השני', והרביעי – 'ביום השלישי'. ועל דרך זו בשאר הימים. ויש אומרים כמו זה אלא שהעולה השלישי קורא גם הוא 'וביום השלישי' (עפ"י רי"ף ורא"ש מגילה פ"ד; שלחן ערוך תרסג, א). וע' סברה נוספת בריטב"א.

ב. יש לומר 'ומנחתם... פעמיים, לאחר כל קרבן, ולא כאותם הטועים לומר פעם אחת בסוף (פוסקים, מובא במשנ"ב תרסג סק"ו).

קת. א. כיצד מחלקים את מוספי החג לכל משמרות הכהונה?
ב. פר הבא בשמיני עצרת – מי זוכה בהקרבנו ובעורו?

א. עשרים וארבעה משמרות כהונה, כולם זוכים במוספי החג בכל יום ויום. כיצד – יום טוב ראשון של חג היו שם י"ג פרים אילים שנים ושעיר אחד – קרבן אחד לכל משמר, הרי ששה עשר קרבנות לששה עשר משמרות. נשתירו שם י"ד כבשים לשמונה משמרות – ששה משמרות מקריבים שנים שנים ועוד שני משמרות אחד אחד. וכן בשאר הימים – הפרים האילים והשעיר נחלקים אחד לכל משמר, והכבשים – למשמרות הנשארים, חלקם זוכים בשני כבשים וחלקם באחד, כפי החשבון. ביום השביעי היו שם כ"ד קרבנות (7 פרים 2 אילים 1 שעיר ו-14 כבשים) – לכל משמר קרבן אחד. אמרו: מי שהקריב פרים היום לא יקריב למחר אלא חוזרים חלילה (כפי סדר המשמרות שבדברי-הימים, יהויריב ידעיה חרים וכו' (רש"י). ויש מפרשים שקובעים את סדרם על פי פייס. רמב"ן וריטב"א עפ"י התוספתא. וע"ע שפת אמת ומרומי שדה). נמצאו כל המשמרות שונות ומשלשות בפרים חוץ משני משמרות ששונות ואין משלשות.

ב. פר הבא בשמיני; לדברי רבי מפיסס עליו כל המשמרות, כבשאר הרגלים. וחכמים אומרים, אחת משתי משמרות שלא שלשו בפרי החג עושה אותו. ומפיסס עליו בין שניהם.
נראה מדברי הרמב"ם (תמידין ומוספין ז') שפסק כרבי (ע' לחם משנה; שפת אמת לקוטי הלכות ושעורי הגריד"ס).

[אמר רבי אלעזר: אותם שבעים פרים כנגד שבעים אומות. פר יחידי כנגד אומה יחידה. משל למלך...
אמר רבי יוחנן: אוי להם לעובדי כוכבים שאבדו ואין יודעים מה שאבדו, בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהם ועכשיו מי מכפר עליהם].

דפים נה – נו

קו. קרבנות הבאים ברגל, אלו מהם היו כל המשמרות שוות בהם ואלו היו שייכים למשמר שזמנו קבוע?

קרבנות הבאים כל ימות השנה, כגון תמידים נדרים ונדבות (ומוספי שבת. תוספתא), פר העלם דבר של ציבור ושעירי עכו"ם, עולות קיץ המזבח (וכן חטאות ואשמות של יחידים) – זוכה בהם המשמר שזמנו קבוע.

קרבנות הבאים מחמת הרגל, כגון מוספי החג ושלמי חגיגה ועורות של עולות ראייה – כל המשמרות שוות בהם (וכי יבא הלוי מאחד שעריך... (בשעה שכל ישראל נכנסים בשער אחד) ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה', ושרת בשם ה' אלקיו ככל אחיו הלויים העמדים שם לפני ה'. והזוכה בעבודת הקרבן זוכה באכילתו ובעורו שנאמר הכהן אשר יכפר בו לו יהיה. והכהן המקריב את עלת איש עור העלה אשר הקריב לכהן לו יהיה).

חילוק לחם הפנים בשבת שבתוך הרגל – כל המשמרות שוות בו (חלק כחלק יאכלו – חילוק אכילה שוה בכלם כחילוק עבודה שנתרבה לעיל).

א. שלמי שמחה; מדברי הרש"ש משמע שאם באו מנדרים ונדבות – שייכים למשמר שזמנו קבוע, ואם לאו – באים מחמת הרגל וכולם חולקים בשוה.
ב. קרבנות ראש השנה, זוכה בהם רק המשמר שזמנו קבוע (עפ"י רש"ש).

דף נו

קז. א. ברכת הסוכה וברכת הזמן – מה קודם?

ב. למי מתחלק לחם הפנים בשבתות השנה ובשבתות הסמוכות ליום טוב? היכן היו הכהנים חולקים את הלחם?
ג. יום טוב של עצרת שחל בשבת – מה קודם, חלוקת לחם הפנים או שתי הלחם?
ד. מי זוכה בקרבנות השבת, משמר היוצא או משמר הנכנס?

א. רב אמר: סוכה ואחר כך זמן (אם לא בירך זמן בשעת עשיית הסוכה ומברך כשנכנס לישב בה) – חובת היום עדיפה [ואף על פי שברכת הזמן תדירה. ואפילו לבית הלל שאמרו להקדים ברכת היין לקידוש היום, הרי שהתדיר קודם – דוקא שם שהיין גורם לקידוש שייאמר אבל ברכת הסוכה אינה מותנית בברכת הזמן הלכך מברך על הסוכה תחילה שהיא חובת היום]. וכן אמר רב ששת בריה דרב אידי. וכן מסקנת ההלכה.
רבה בר בר חנה אמר: זמן ואחר כך סוכה [שתדיר קודם. ואפילו לבית שמאי המקדימים ברכת הקידוש ליין, דוקא שם שהיום גורם ליין שיבוא אבל כאן גם ללא סוכה אומרים 'זמן']. וכן דרש רב נתמן בר רב חסדא.